

C A P. III.

D E

VARIO IMPERII CIUILIS STATU.

§. I.

Ex haftenus dictis oritur primus conce-
ptus ciuitatis, quod sit *cetus seu comple-*
xus plurium hominum sub imperio pactis vel expres-
sis vel tacitis vnitus, tutoris vel tranquillioris vi-
tae gratia (o).

§. II.

luntate imperium accepisse, quam ex violenta occupa-
tione, quae nunquam tutum conciliat imperium.

o) Definitio ex eis, quae *cap. antec.* allata sunt, con-
stat. (1.) *Cetus* est, nam supra probatum, antea ali-
quam *multitudinem* hominum adesse debuisse aequali
quodam nexu iunctam, antequam ciuitas conderetur.
(2.) *vnitus*: ex vnione enim demum societas oritur, quae
facit, vt omnium *vna sit voluntas*, & *vnus persona*
moralis vicem sustineat. Hinc vbi plures sunt vnio-
nes cœtum plurium; non potest vna esse ciuitas, li-
cet vel maxime sub vno capite sint. Sic tria regna
Britanniæ sunt sub vno capite; sed non vna ciuitas olim
ex illis tribus regnis constitui poterat, cum Scotia se-
paratis rationibus administraretur. Vnione autem sub
felici imperio Regina ANNAE accedente, in vnam
cum Anglia rempublicam coaluit. Idem de antiquo
Germaniæ statu dici potest, vbi plures ciuitates Ger-
maniæ vnus imperio paruere; sed diuersa fuit singu-
lis regendi ratio. Simile exemplum est in Hispaniæ
regno & alibi, respectu singularum rerum publicarum.
Rex vnus idemque in vna laxiore, in altera strictio-
re gaudere potest potestate. (3.) *certa pacta* præsup-
polui, vti fusius supra demonstratum. (4.) *sub im-*
perio: ex hoc enim ciuitas constituitur, alioquin ma-
net

§. II. Prout vnio in tali coetu compara-
ta est, ita quoque varius inde oritur ciui-
lis societatis *status*. (p) Vnio autem illa
diudicanda est secundum hæc tria, (I.)
finem (II.) *formam* seu modum imperandi,
(III.) *nexum per pacta* nunc magis restrictum
nunc laxatum.

§ III. Quoad prius caput *circa finem* no-
tandum, quod, etsi forte negari nequeat,
prima imperia & societates ciuiles deficiunt
se

net societates æqualis. (5.) *tutioris vite gratia*. Hic
finis societatum ciuiliū saltem *ex mente & præcepto*
Dei esse debet, quatenus est *ordinatio diuina*, & im-
perantes obligantur ad pacem & securitatem subditis
præstandam. Vnde monet PAVL I *Tim. II, 2. ob-*
secrationes esse faciendas pro imperantibus, vt quietam
& tranquillam vitam agamus, in omni pietate & hone-
state: hoc enim est bonum.

p) In generali quidem *conceptu* omnes ciuitates inter se
conueniunt, præsertim in iis, quæ hæctenus tradita
sunt; verum *specialiores* in singulis ciuitatibus occur-
runt *circumstantia*, efficientes, vt in *suo indiuiduo* con-
sideratæ ab aliis in plurimis differant quæ omnia ex-
acte præcognoscenda, quia sine illo vario statu iudi-
cium rectum alias ferri nequit. Sicuti autem ab *ani-*
ma omnes operationes procedunt, sed tamèn illi co-
hæreant plures affectus, propter quos singuli homines
specie inter se differre videntur, licet omnes habeant
eamdem animam, & ita homines diuersas edunt ope-
rationes inter se: ita in *corpore* quoque *ciuili* compa-
ratum, quod, licet quoque anima vna h.e. *vnione* co-
hæreat, tamen præterea tot sint singularum ciuitatum
separatæ affectiones, vt diuersas inter se edant ope-
rationes, & sic varius ciuilis imperii *status* inde nascatur.

se a vero fine, & pro securitate violentiam
introduxisse; (q) inde tamen norma ciui-
tatum

q) Prima certe imperia *violenta & tyrannica* non potue-
re non a vero fine aberrare, (1) quia violentia qui-
dem metum incutit, haud tamen firmat nexum, qui
deberet intercedere inter fummos imperantes & sub-
ditos, & sic vnio tota lubrico nititur fundamento,
metu scilicet seruili, qui parit *dissidentiam*, hic vero de-
siderium iugum illud excutiendi. *Imperantem enim*, ait
CICERO *Philipp. II. caritate & benevolentia ciuium*
septum oportet esse, non armis, quem in sensum etiam
CLAUDIANSVS *de quarto consul. Honor. vers. 281.*

*Non sic excubia non circumstantia tela,
Quam tutatur amor.*

Plenius hac de re philosophatur PLINIUS Secundus
in *Panegy. pag. 49.* vbi inter alia dicit: *frustra se ter-
vore succinxerit, qui septus caritate non fuerit. Armis*
enim arma iritantur. (2) quia lausissimam viam pen-
dunt, ad vitam scelestissimam, & atrocissimi indulgent,
vnde nulla salus in republica, sed semper turbæ me-
tuendæ, & cum (3) vinculum naturale inter omnes
homines constitutum tollere annisi sunt primi homines,
quid mirum, si vinculi ciuilis nullam habuerint rati-
onem, cum malo regni principio *similes exitus sequi so-
leant*, vt de Tarquinii regno notanter ait LIVIUS
lib. I. cap. 28. Equidem in omnia alia abit Auctor
tr. du gouvernement ciuil. c. VII. §. 17. vbi contem-
dit, *primam etatem mundi fuisse auream, ambitionem,*
auaritiam, amorem sceleratum habendi nondum corrupisse
animos hominum, nec falsos conceptus de potestate imper-
antium iis ingenerasse, imperantes fuisse optimos, ciues
haud vitiosos, & ita illos potestate sua ad oppressionem
populi haud abusos, multo minus his ansam datam fuisse
de imperantium actionibus male iudicandi aut conqueren-
di, & ita de illorum potestate restringenda haud cogitan-
te. Seculis demum sequentibus per auaritiam, luxuriam

tatum quoad finem peti non possit, (qq) sed potius ex voluntate Dei lege naturæ declarata.

§. IV. Illud itaque secundum iuris naturæ normam finis ciuitatum esse debet, quod

Et ambitionem omnia in peius versa fuisse &c. Hæc omnia vero se in hunc finem asserre contendit, vt ex prima origine imperiorum iura rerumpublicarum explicite, & abusus excessusque imperantium detegere possit. Vereor autem ne autor doctissimus probatione excidat, si de singulis membris fidem facere deberet. Ad Caini ciuitatem plane hæc omnia minime quadrant, quæ tamen prima fuisse legitur, vt supra enictum est. Pios in societates ciuiles ab initio abiisse haud constat, multo minus norma quædam rerumpublicarum inde peti potest. Illud facilius largimur, postea virtute & pietate imperantium omnia in melius correctæ fuisse, atque inde potius norma rerumpublicarum petenda fuisset.

99) Qui veram ciuitatum indolem ex huiusmodi vitiosis primordiis & normam rerumpubl. petere tentant, næ similes illis videntur, qui matrimonii finem, indolem normamque diiudicare vellent ex intentione pessimorum hominum, qui vel ob ambitionem, vel auariciam vel luxuriam coniugium inierunt. Sunt quidem ciuitates factis hominum conditæ, sed non quid factum sit, sed quid ex ordinatione diuina fieri debuerit, respiciendum est. Atque hoc ipsum ex subsecuta correctione morum in nonnullis ciuitatibus satis apparet, prout c. I. §. XXI. dictum est, id quod inter ipsos quandoque Ethnicos contigisse legimus. Seruius Tullius regnum dolo partum sic egit industrie, vt iure adeptus videretur. FLORVS l. I. c. 6. n. 2. Numa Pompilius quod vi & iniuria occupauerat imperium, religione & iustitia gubernauit. IDEM l. I. c. 2. in f. Quin nonnunquam

ex

quod extra eas inter homines corruptos (r) non potuit obtineri, & tamen ad vinculum inter homines stabiliendum facit, (s) h. e. vt *quietam & tranquillam* possint ducere *vitam* secundum PAVLVM 2. *Timoth. II*, 2.

§. V.

ex commercio cum aliis gentibus moratoribus eiusmodi *mutatio in melius* nata. De Gallis, gente olim admodum *esserata*, IUSTINVS *lib. XLIII. c. 4.* hoc testatur, inquit: *Ab his (Massiliensibus) Galli & usum vitæ cultioris, deposita & manifesta barbarie, & agrorum cultus, & urbes mœnibus cingere didicerunt. Tunc & legibus non armis viuere, tunc & vitam putare, tunc oliuam serere consueuerunt, adeoque magnus & hominibus & rebus impositus est nitor.*

r) Feci mentionem *hominum corruptorum*, idque propterea, quoniam supra demonstraui, *finem ciuitatum inter pios* potuisse obtineri *extra ciuitates*, & reuera obtentum esse, & inde conclusionem formaui, *generaliter & absolute* non esse iure naturæ *præcepta imperia*. Neque propterea volo, *piorum cœtum* non posse subsistere in republica; nam verum est vulgatum: *politiam non tollere religionem*, sed quod non necesse habuerint ab initio coalescere in ciuitates. Finge plures familias Deum ex toto corde colentes in locum aliquem inhabitatum secedere, & ita tandem excrescere insignem multitudinem: certe non obligantur iure naturæ inter se ad republicas constituendas, quamdiu in vera pietate subsistunt, cum iam, vt supra asserui, *diuiniore nexu* inter se conglutinentur; neque tamen peccare dicendi sunt, si aliquam ciuitatem inter se erigunt, quod quandoque imo vt plurimum propter facinorosos necessarium fuit.

s) Concludo ita: vinculum inter homines iure naturæ necessarium est, quod consistit in *pace & securitate colenda*, hoc vero inter improbos extra ciuitates non potest

§. V. Et hoc est, quod vulgo asserere solent, finem ciuitatum esse *beatitudinem ciuilem* (1) seu *externam*. Inde lex prima fundamentalis: *salus populi suprema lex esto.*

§. VI.

potest obtineri, ergo hoc medium vniuersale testari debet de ipso *finē*, qualis esse debent omnium ciuitatum. *Vnio* enim imprimis consistit in eo, vt *vniti* inter se possint *tranquilli & securi* esse. Vnde nascitur *beata iudiciorum vita*. *Moderatori* enim *reipubl. beata ciuium vita* *proposita*, vt *opibus firma, copiis locuples, gloria ampla, virtute honesta sit*, CICERONE iudice, *lib. VIII, ad Att. ep. 11*. E contrario inter *dissidentes & turbatores* non est *vnio*, sed *summā infelicitatis status*. Ergo quamcumque tibi *singas vnionem*, necessario *primerium* scopum intendere debet, vt omnium sit *vna voluntas*, extra quam haberi non potest *securitas & tranquillitas* *vita*. Pertinet huc *Menenii Agrippæ fabula*, quam *populo dissidenti* *proposuit*, & ad *concordiam & vnionem* *reduxit*. *Dissidisse quondam inter se humanos*, dixit, *artus, quod omnibus opere fungentibus soius venter immunis ageret*: Deinde *moribundos a se iun-ctioe redidisse in gratiam*, quando *sensissent*, quod eius *opera redactis in sanguinem cibus irrigarentur*. FLOR. *lib. I. cap. 23*.

t) *Beatitudo ciuilis* *obtinetur* *ex ipsa vnione & concordia*: cetera, quæ *ciuitates ornant*, magis *accidentalialia* sunt, non *necessaria*. Illustrabo hoc verbis *Romuli* *apud DION. HALICARNASS. lib. II. vbi contendit*, in *belis externis profundas altisque fossas non esse munimenta satis idonea, ad certam salutis securæ spem hominibus inclusis asserendam*: sed hoc tantum *polliceri*, *oppidanos* *repentina hostium incurssione oppressos* *cladem nullam accepturos*, neque si *intestini tumultus in republ. exorti fuerint*, *priuatas aedes & domicilia cuiquam refugium satis tu. um præbere*: ad *vitam enim quiete & tranquille* *agere*.

§. VI. Media itaque necessario ad hunc finem facientia officio boni imperantis continentur, ut partim per remedia coactiua idonea omnia fini huic contraria, quatenus coactionem recipiunt, remoueat, partim animos subditorum abduci curet ab effrenata libidine, & quatenus fieri potest, ad veram pietatem adducat, (u) vtrumque tamen eo modo, qui huic instituto conueniens est,

§. VII.

agendam hæc subsidia & solatia ab hominibus esse inuenta, quæ neque insidias, quæ vicinis tenduntur, ita arceant, ut illi miseri non sint: neque etiam faciant, ut qui insidiis appetuntur, quamuis in tuto sint, tamen confidant. Neque ullam urbem his solis ornamentis felicitatem, & amplitudinem diuturnam sibi quæsisse: neque contra ullam vquam ciuitatem, quod sumtuosis adificiis priuatis publicisque caruisset, prohibitum fuisse, quo minus ampla & fortunata euaderet. Sed aliud esse quod urbes seruet, & magnas ex paruis faciat. In externis bellis ipsam armorum potentiam; hanc autem audacia & exercitatione comparari. At in ciuilibus perturbationibus, ciuiam concordiam. Demonstrauit autem, hanc facillime posse in re- publ. florere, si vnusquisque & temperanter & iuste uideret, &c.

- a) Circa hanc thesin plerosque dissentire video, sed facile cum his conuenimus, si modo diuersas quæstiones ab inuicem separemus. Alia (I.) quæstio est, an imperia primario sint instituta, ut pietas interna inter homines promouentur, quod antea negaui. (II.) an imperia ciuilia possint pietatem operari in subditis, quatenus per leges imperatur? quod idem negatur. (III.) an primarius scopus ciuitatum sit, ut pietas colatur inter homines? quod idem negatur. (IV.) annon pietas subditorum multum conferat ad finem reipublicæ

cæ obtinendum? quod qui negauerit, sane omnis pie-
 tatis sentium abiectus dicendus est. Inter *causas felici-
 tatis ciuitatum* recte refert **DION. HALICAR-
 NASS. lib. II. temperantiam & iustitiam**, ob quas bo-
 mines se minus mutuo ludentes magis sunt concordēs,
 & felicitatem non seditissimis voluptatibus sed honestate
 metiuntur. Laudat **LIVIUS lib. I. c. 21. Numam**
Pompilium, quod ea pietate omnium pectora imbuerit,
 ut fides & iusiurandum proximo legum ac pænarum me-
 tu ciuitatem regeant. (V.) Denique annon cura
 principis huc quoque directa esse debeat, ut subditi
 pie viuant, non quidem *coactionibus*, sed illis *exter-
 nis mediis* adhibitis quæ *pædagogia* instar sunt ad cul-
 turam pietatis? quod itidem nec negant illi, qui cu-
 ram principi demandant circa sacra, scholas & alios
 mores subditorum recte formandos, verbi causa, pios
 magistratus præficiendo, subditis fideles ministros con-
 stituendo &c. Si deficit pietas, non quidem status ci-
 uitatis in totum ruit, interim tamen difficilior finis
 obtinetur. *Timor Dei solus est*, ait **LACTANTIUS**
*de ira lib. I. c. 12. qui custodit hominum inter se socie-
 tatem.* E contrario si pietatem remoueris, nihil prode-
 runt exercitus, equi, satellites, ensium vis, virorum
 innumerabiles copię, quo minus in te imperiumque tuum
 insurgant, iudice **NICEPHORO lib. XIII. c. 1.** Ratio
 quoque naturalis docet, veram animorum culturam
 multum facere ad finem reipublicæ obtinendum.
THEODOSIUS epist. ad Cyrillum apud EDMUND.
RICHERIUM hist. concil. gener. lib. I. c. 7. §. 2. hoc
 agnouit optime, dicens: *Reipubl. nostræ constitutio ea,*
*que in Deum est, pietate præcipue nititur, multæque in-
 ter hanc & illam cognatio & familiaritas intercedere so-
 let. Nam & ex se inuicem pendent, & utraque prospere
 alterius successibus incrementa sumit. Et paucis inter-
 iectis: Cum itaque Deus imperii habenas nobis tradide-
 rit, iisque, qui imperio nostro parent, pietatis & se-
 ueritatis quoddam quasi vinculum nos esse voluerit &c.*
Equidem imperans propterea non est constitutus, ut

curem

curam animarum primario gerat, quin potius ut primario *pacem & tranquillitatem externam* in societate ciuili ob oculos habeat. Ad hanc tamen tunc optime deuenitur, si quoque curam habeat, ut pietas vera subditis instilletur, quo eo melius securitas in republica & tranquillitas obtineri possit. Si a Deo discesserimus, princeps multum ad optimos subditorum mores conferre potest. *Rex velit honesta, nemo non eadem volet.* Si imperans pessime uiuit, non sibi tantum nocet, sed in totam peccat rempublicam. Bene CICERO lib. III. de LL. c. 14. *vitia non solum principes concipiunt, sed etiam in totam ciuitatem insunt.* Hoc sensu SALOMO dicit, *Regis thronum tum demum firmari, si decesserit a malo, Prouerb. XXV, 5. XXVIII, 2. Leuit. XXVI, 4. seqq. Ps. LXXXI, 1. 15.* quorsum etiam collineat CHRISTIANI IV. Regis Daniae symbolum: *Regna firmat pietas.* Apostolus PAVLVS 1 ad *Timoth. II, 2.* uult, precatio- nes fieri pro imperantibus, ut vitam tranquillam & quietam agere possimus *in omni pietate & honestate*, quod bonum esse ait, seu *conducibile reipublica.* SALOMO quoque aliis pluribus locis hoc inculcat, optimus *in arte imperandi* Magister, *Prouerb. VIII, 11. XVI, 12. XXI, 12. XX, 28. XXVIII, 12. 15. 16. XXIX, 8. 14. 24. XXX, 21. seqq. Sap. VI, 1. 5. seqq.* Et enim omnia vitia & turbae in republica oriuntur ex inordinatis singulorum affectibus, qui vel *ambitionem* vel *luxuriam* vel *auaritiam* concernunt. Hac vitia insigniter conuersiones rerumpublicarum promouent, ut bene ostendit DN. BVDDEVS, *dissp. de concord. relig. christ. uitaeque ciuil. c. 1. §. 7. seqq.* Optime uero corriguntur per sinceram pietatem, secundum praeccepta Christi institutam. Nam *ambitioni* occurritur per *humilitatem* *Matth. XI, 29. XVIII, 3. XX, 26. XXI, 5. XXIII, 7. 10. seqq. Gal. V, 26. Marc. IX, 3. 4. seqq. Luc. I, 51. seqq.* *Auaritia* occurrit praecceptum Christi de vitanda *intempestina* *sollicitudine* *Matth. VI, 25. seqq. Luc. XII, 15. seqq. 1 Timoth.*

§. VII. Patitur ergo mirum in modum hæc vniō, quando ciuitas suam tranquillitatem & pacem mediis, ex pessima hominum libidine propullulantibus, conseruare & stabilire nititur, (*) quæ tamen vniōnem magis tollunt, quam conseruant.

§. VIII.

motu VI, 9. 10. 1 Corinth. VI, 20. Voluptates carnis sedulo tota scriptura sacra dehortatur 1 Corinth. VI, 10. Gal. V, 19. Rom. I, 26. 27. XIII, 13. Luc. XI, 37. Apoc. XXI, 8. Et huc sine dubio respexisse videntur Ethnici, quando tunc demum beatas fore respublicas prædicarunt, si imperantes diuina quadam sorte vere philosophentur, vt ait PLATO *epist. 7.* quod etiam repetit CICERO *epist. I. ad Qu. Fratrem.* IUSTIN. in *Apol. II.* philosophorum mentem ita aperit, inquit: *Dicit enim ex prisca quidam: nisi & principes & ciues philosophentur, fieri non posse, vt beatæ sint respublicæ & ciuitates.* Non inepte VALERIUS MAXIMUS *lib. II. c. 1.* Non dubitauerunt, sacris imperia seruire, ita se rerum humanarum futura regimen existimantia, si diuina potentia bene & constanter essent famulata.

*) Hoc vt plurius accidit in regnis & imperiis male partis. Bene TACITVS *hist. lib. I. c. 30.* nemo vnquam imperium flagitio quæsitum bonis artibus exercuit; cum plerumque, vt ait SALVST. de *Catil. bell. c. 2. n. 5.* iis artibus imperium retineatur, quibus initio partum est. Tarquinius scelere partem potestatem non melius egit, quam acquirerat, FLOR. *lib. I. c. 7. n. 2.* Saturninus apud LIVIUM *epit. lib. 69.* adiuuante C. Mario tribunus plebis per vim creatus, non minus violenter tribunatum, quam petierat, gessit. Inde SENECA de *element. lib. I. c. 13.* Scelera sceleribus tuenda sunt. Quod aliquando scelere paria imperia religione & iustitia gubernata sint, prout dictum §. III. *lit. qq. ad illa,* quæ rarius accidunt, referri debent.

Boehmeri Ius Publ.

N

x) Non

§. VIII. Huc pertinet (I.) si felicitas rei publicæ quæritur in *latissimo Imperio*, & perpetuis bellis hunc in finem suscipiendis. Hoc malum fluit ex *ambitione* & in vitiosis rerum-publicarum primordiis conspicuum est. (x) Cum enim ita semper respublica turbida sit,

x) Non mirandum est, plerasque respublicas hodie pronas esse ad hunc finem, cum ipsa initia reipublicæ ex libidine imperandi accessenda. Cum autem hæc libido non quiescat, sed in infinitum agat, hinc imperans suam felicitatem metitur ex *latissimo imperio*, & semper ducitur cupiditate alios subiugandi. Sæpe audias: *Roma interim crescit ex Albæ ruinis*, ut ait LIVIUS lib. I. c. 30. Sed talia incrementa veram reipublicæ salutem destruant. Huius indolis plerumque esse solent Reges bellicosissimi, quos *martiales* vocant, ut referunt GUSTAVVM ADOLPHVM regem Sueciæ, asserere solitum fuisse, *Regem semper bellis intentum esse debere, numquam vero in pace quiescere, quo subditi semper occupationibus agitentur, regna amplientur, & imperans timeatur.* Sed ipse GUSTAVVS plura occupare studuit, quam quæ tueri potuit, vid. PENDORFF. lib. III. *rerum a Carolo Gust. gest. p. 133.* Facilius quippe est *quædam vincere, quam tueri*, ut aiunt legati Darii apud CVRTIVM lib. IV. c. 2. & *stultum videtur aggredi, quos etiamsi vincas, retinere non possis.* THYCYD. lib. VI. c. 2. ALEXANDER M. suum imperium non aliunde firmare potuisse credidit, quam hac contra leges naturæ suscepta rapiendi libidine. Neque pirata adeo ei inepte respondit, interroganti, quo iure tam impune prædas ageret in mare? *Eodem, inquit, quo Tu in orbem terræ. Sed quia id exiguo navigio facio, latro vocor, quia tu magna classe, imperator.* Sed reuera ita finis rerumpublicarum proprius negligitur, & vinculum civile magis laxatur,

fit, & ab ea nulla gens secura, nec illa rursus pacem vel extra vel intra se habet, cum ciues ad res nouas quotidie molien- das ita instituantur.

§. IX. (II.) Si felicitas summa quæritur in luxuria & molitie, & subditi ad hanc addu-
cun-

xatur, quam firmatur, (1.) dum subditi nimis pre-
muntur oneribus belli ferendis. *Ab armis quidem ma-
gna sed breuis potentia: a pacis vero studio paruum, sed
diuturnum imperium est*, TACIT. lib. IV. *Annal. c. 4.*
inf. Tale itaque imperium ius publicum vniuersale
iubet, præscribit. (2.) Similiter omnia ex genio prin-
cipis ad ambitionem in republica disponuntur, ex hoc
vero infinita mala contra pacem & tranquillitatem pro-
manant. *Principes plus exemplo quam peccato nocent*,
ait CICERO lib. III. *de LL. c. 14.* Nam vt Rex Go-
thorum Theodoricus ait, *facilius est errare naturam,*
quam dissimulem sui princeps possit rempublicam formare,
CASSIODORVS, lib. III. *Var. epist. 12.* Vnde enim
tot rebelliones, quam quod vel populus nimis prema-
tur, vel ambitio eius nimis fuerit aucta? (3.) Cum
belli fortuna sit inconstans, ciues non maiorem securi-
tatem in republica habent, quam haberent in statu
naturali, cum semper variam belli fortunam timere de-
beant. Agesilaus certe tam eximiam ciuium curam
habebat, referente XENOPH. in *Orat. de eod. p. 668.*
*vt seruari omnes pro lucro duxerit, e contrario pro ia-
ctura, si quis etiam non magni pretii homo periisset.* (4.)
Si nulli sunt metuendi extranei hostes, ipsa respub-
lica sæpe sua mole laborat, vt quod *violenter* acqui-
situm, per violentiam & turbas perpetuas plerumque
sit retinendum. De imperii Romani magnitudine ple-
rique scriptores hoc obseruant. Ita enim FLORVS
lib. IV. c. 2. iam pene, ait, *toto orbe pacato, maius
erat imperium Romanum, quam vt illis externis viribus*

cuntur, quo eo magis in partes imperantis trahuntur. Sed ita quiescit omnis vera cura reipublicæ, & dum luxuria ingrauescit, vinculum ciuile valde laxatur, nec constans

extingui posset. Itaque invidens fortuna principi gentium populo, ipsum illum in exitium suum armauit. Expressius rem depingit TACITVS lib. II. *hystor.* vbi ita: *Vetus ac iam pridem insita mortalibus potentia cupido cum imperii (Romani) magnitudine adoleuit erupitque. Nam rebus modicis equalitas facile habebatur. Sed vbi subacta orbe & amulis urbibus regibusque excisis securos opes concupiscere vacuum fuit, prima inter patres plebemque certamina exarsere: modo turbulenti tribuni, modo consules prauulidi, & in vrbe ac foro tentamenta ciuilium bellorum. Mox e plebe infima C. Marius & nobilium savissimus L. Sulla victam armis libertatem in dominationem verterunt. Post quos Cn. Pompeius occultior, non melior. Et nunquam postea nisi de principatu quaesitum. Similiter legati Scytarum fati grauitur Alexandro hoc venenum obiciunt apud CVRTIVM lib. VIII. c. 8. aientes: Si Dii habitum corporis tui auiditati animi parem esse voluissent, orbis te non caperet. Altera manu orientem, altera occidentem contingeres. Et hoc affecutus scire velles, vbi tanti numinis fulgor conderetur. Sic quoque concupiscis que non capis. Ab Europa petis Asiam, ab Asia transis in Europam. Deinde si humanum genus omne superaveris, cum syluis & niuibis & fluminibus ferisque bestiis gesturus es bellum. Recte FLORVS lib. IV. c. 12. n. 29. difficilium est provincias retinere, quam facere. Imo, vt ait SALVSTIVS in *Iugurth.* c. 31. maius dedecus, parts amittere, quam omnino non parauisse. Longe prudentius imo iustius egerunt Chauici, vtut pro barbaris habitii, quos TACITVS de moribus German. c. 35. in eo merito laudat, quod magnitudinem suam maluerint iustitia tue-*

stans est illud obsequium, quod luxuria acquisitum. (y)

§. X.

tueri, sine cupiditate, sine impotentia, quod quieti se-
 etique nulla prouocauerint bella, nullis raptibus aut la-
 trociniis populati, prompta tamen omnibus arma, ac si
 res poscat, exercitus plurium virorum equorumque. Con-
 cludo hanc meditationem cum VALERIO MAXIMO
 lib. IV. c. 1. in f. ea demum potentia tuta est, quæ viri
 bus suis modum imponit.

y) Prudenter admodum FLORVS lib. III. c. 12. Oper
 atque diuitia afflixere seculi mores, mensamque vitiiis suis
 quasi sentina rempublicam pessumdedere. Monuit iam-
 suo tempore FLVTARCHVS de glor. Athen. p. 348.
 asserens, non sapere civitatem, que tantum in res ludi-
 cras impenderet studium, sicut etiam Cambyses apud XE-
 NOPHONT. in Cyopæd. lib. I. p. m. 27. lit. a. repro-
 bat illud discrimen inter subditos & principem, quasi
 scilicet hic deberet sumtuosius vivere, domi plus auri habe-
 re, diutius dormire, omnino minore cum molestia labore-
 que degere quam subditi. Ego autem, inquit, arbitror
 non desidis vitæ ratione præstare subditis debere princi-
 pem, sed alacri studio rebus eorum prospiciendo ac labori-
 bus tolerandis. Respice Heliogabuli atque Caracallæ
 tempora, & mala infinita obuia deprehendes. Breni-
 ter huc omnia redeunt: (1.) per luxuriam respublica
 ad paupertatem & perniciem redigitur. Qualis rex,
 talis grex. Refert IUSTIN. lib. XXX. c. 1. Ptole-
 mæum Ægypti regem luxuriæ se tradidisse. Regis mo-
 res, pergit, omnis seculi regio est. Itaque non amici
 tantum præfæctique, verum etiam omnis exercitus depo-
 sitis militiæ studiis, otio ac desidia corrupti marcebant.
 Quibus rebus cognitis Antiochus Rex Syria, veteri in-
 ter se regnorum odio stimulante, repentino bello mu-
 tas vrbes eius oppressit. Sic cum Dionysius Platoni Magi-
 stro philosophiæ operam daret, tota regia puluere fuit
 repleta præ turba Geometricas pingentium figuras. Sed

§. X. (III.) Si inter summum reipublicæ bonum referuntur artes lucrandi, & avaritiam pro lubitu exercendi. (2)

§. XI.

eodem ad sua pocula & voluptates redeunte vitæ molities omnes occupavit. *PLUTARCH. de adul. & am. discrep. c. 11.* (2.) Inhabilem se reddit imperans, ut possit sana admittere consilia, aut reipublicæ confidere, exemplo Neronis luxuriosissimi, *sibi concessam diticitantis, nobilitatem, pulchritudinem, vota omnium & gaudia felicitum*, *TACIT. lib. XIII. anal. hinc* (3) ubique occasio omnia & quæcunque impune faciendi. Quin mutationes rerumpublicarum non raro inde oriuntur. *Tandiu*, ait *FLOR. lib. 1. c. 7. in f. superbiæ regis populus R. perpeffus est, donec aberat libido*. Hac accedente, famosum illud refugium ortum est. Huc pertinet graue monitum *SALOMONIS Prou. XXXI, 3. seqq.*

2) Auarum principem & omni iudicio carentem *SALOMON* coniungit, *Prou. XXVIII, 16.* id quod ex opposito ibi conspicuum est. Admodum scite *CICERO lib. II. de offic. c. 22.* ait: *Nullum vitium tetrins quam avaritia, præsertim in principibus & rempublicam gubernantibus. Habere enim quæstui rempubl. non modo turpe, sed sceleratum etiam & nefarium. Itaque quod Appollo Pythius oraculo edidit, Spartam nulla re alia, nisi avaritia esse perituram, id videtur non solum Lucædemoniis, sed & omnibus opulentis populis prædixisse.* Certe ubi avaritia dominatur, ubi auri vis atque opes principibus insensæ (*TACIT. lib. XI. anal. ab init.*) primario pro scopo habentur, infinita monopolia & alia avaritiæ & iniustitiæ simulacra maxime in ministris sequuntur, cum fides integra manere non possit, ubi magnitudo quæstuum spectatur. *TACIT. lib. XI. anal.* Si princeps avarus est, miserissimi sunt subditi, qui facultatibus præditi sunt; nam sub quouis prætextu imperans

§. XI. Et tamen non diffidendum est, ple-
rasque ciuitates ad huiusmodi corruptas &
a vero fine aberrantes vias deflectere, imo
in plerisque hæc tria corruptelarum genera
concurrere, (*) vt incidant fere *in statum re-
rum publicarum irregularium* (a). Prout enim pes-
simus

perans bonis alienis inhiat, leges ad quæstum exemplo
Iustiniani accommodat, imo ipsa iustitia venalis est,
subditis extorquetur duris exactionibus pecunia, ne-
que vllus alius tyrannicis dominationibus aptior est,
quam auarus. Ipsi vero subditi, rupto vinculo, quæ-
uis scelera, flagitia impune committunt, ad quæ aua-
ritia ipsis ansam suppeditat. Vnde CICERO *Philipp.*
III. tales imperantes remouet ab habenis reip. quis,
ait, *rex vnquam fuit tam insigniter impudens, vt habe-
ret omnia commoda, beneficia, iura regni venalia?* De-
nique huc quoque pertinet, quod ait SALVST. *orat.*
*de ordin. rep. sepe iam audiui, qui reges, quæ ciuitates
& nationes per opulentiam magna imperia amiserint, quæ
per virtutem inopes ceperant.*

*) Notat hæc tria vitia in statu rei Romanæ FLORVS
lib. III. c. 12. aiens: *opes atque diuitiæ afflixere seculi
mores, missamque vitis suis quasi sentina reipubl. pes-
sumcidere, & paucis interiectis ostendit, quod famem
luxus fecerit, quod ex auaritia vectigalia reipubl. atque
ipsa iudicia in quæstu habita sint, quod abundantia fa-
miliarum bella seruilia produxerit, quod ab ambitu ho-
norum Mariana & Syllana tempestas petenda sit, quod
apparatus conuiuiorum & sumtuosa largitio Catilinæ fu-
rorem in reipubl. excitauerit &c.*

a) Respublica morbida seu irregularis est, quæ desecit
a vera vnione, ita vt similis sit ædificio ruinam minan-
ti, sicuti contra regularis, quæ adhuc cohæret, & li-
cet quædam vitia habeat, adhuc tamen quibusdam con-
lidis innitur fulcris. Et quidem vitia status non con-

simus finis est, ita *leges* quoque huic respondentes vñionem reipublicæ magis tollunt, quam stabiliunt.

§. XII.

fundenda sunt cum *virtus* hominum. *Vitia* hominum solent plerumque ansam dare ad *vitia* status, scilicet vt status publica lege & more ita male coherere incipiat. Communiter *regna absoluta* solent ad *respublicas singulares* referre, vbi subditi vi terrentur, coercentur, & perpetuis defatigationibus ita exercentur, vt vñio satis stabilis adesse videatur. Timent regem, quia Tyrannus, qui malum infert, quia alia grauiora metuunt, & ita vel *muiti* sub iugo retinentur instar ferarum bestiarum, qui domitoris sub vinculis gemunt. Tale fuit regnum Tarquinii, qui *consci*us male querendi regni ab se ipso aduersus se exemplum capi posse, *armatis* corpus circumscepit, neque enim ad ius regni quisquam præter vim habebat: vt qui neque populi iussu neque autoribus patribus regnaret. Eo accedebat, vt in caritate ciuium nihil spei reponenti metu regnum tutandum esset. LIVIUS lib. I. c. 49. Verum enimvero hanc reipublicam esse specie tantum externa regularem & sanam, magis vero morbidam vel inde arbitror, (1.) quia *metus* & *terror*, infirma vincula caritatis, que vbi remoueris, qui timere desierint, odisse incipient. TACIT. in Agric. c. 32. (2.) Quia cura pro subditorum salute est plane inanis, & eatenus tantum subditis imperans consulit, vt sibi & suæ potentie beneficit. (3.) Subditi nunquam tuti nec tranquilli, sed sub *prætextu iuris*, quæuis patiuntur. Hinc T. Largius apud DION. HALICARNASS. lib. VI. optime censef, *longe* optimum & firmissimum id esse imperium, quod *beneficis* non supplicis subditos in officio continere solet. Illorum enim benevolentiam, horum vero timorem esse comitem. Quicquid autem est formidabile, id necessitate naturali omnium maxime est exosum. E contrario qui dominationem exercent exemplo Tarquinii occidunt, in

exilium agunt, bonis multant non modo quos spectatos
 & inuisos habent, sed unde nihil aliud, quam prædam
 sperare possunt. LIVIUS l. I. cap. 49. Proinde talis
 respublica turbis & perpetuis dissidiis luctatur, vti vel
 regnum Gallie tristissima eius rei exempla suggerit.
 Expressius adhuc veritatem huius asserti confirmat sta-
 tus rei Romana post Galbæ occisi tempora, postquam
 in Othones, Vitellios & Domitianos aliosque flagitiosis-
 simos principes incidit. Nihil sædius illo tempore-
 Non iure, sed vi, cædibus, seditionibus omnia acta
 sunt, imo ipsis flagitiis certatum fuisse videtur. Locu-
 pletissimus quisque in prædam correptus, vires luxu cor-
 rumpebant contra veterem disciplinam & instituta maiorum,
 apud quos virtute quam pecunia res Romana melius stetit.
 Epularum sæda & inexplebilis libido, ex vrbe atque
 Italia irritamenta gulæ gestabantur, exhausti conuiuiorum
 apparatus principes ciuitatum. Degenerabat a labore ac
 virtute miles assuetudine voluptatum, & contemptu du-
 cis. Nemo in illa aula probitate aut industria certauit:
 unum ad potentiam iter prodigis epulis & sumptu ga-
 neaque satiare inexplebiles principis libidines. Mutato
 imperatore, non mores mutati. Magis alii homines,
 quam alii mores. Multæ ubique & atroces inter se mi-
 litum cades. Irrepentibus dominationis magistris prin-
 cipes superbiores & acerbiores facti. Apud paucos tacito
 voto quies pro discordia, bonus & innocens princeps pro
 pessimis & flagitiosissimis expetitus. Hæc & similia
 TACIT. lib. II. histor. passim ingeminat. Præterea
 vrbes hausta & obruta, Roma incendiis vasata, pollutæ
 cæremoniæ, magna adulteria: plenum exiliis mare, infæ-
 Eli cadibus scopuli, atrocius in vrbe scuitum. Nobili-
 tas, opes, omisi gestique honores pro crimine & ob vir-
 tutes certissimum exitium. Nec minus præmia delato-
 rum inuisa quam scelera. Corrupti in dominos serui,
 in patronos liberti, & quibus deerat inimicus, per ami-
 cos oppressi. Qui occiderant certatim ostentantibus cruen-
 tas manus, vt pudorem & memorabile facinus iactabant.
 TACIT. lib. I. Histor. ab init. Stultissimus quisque pe-

¶ XII. Vnde concludo, ciuitatem quo magis simplicitati (b) studet, tranquillitatemque ciuium quærit, eo beatiorem esse,
&

cuntis merebatur, & quod in perditis rebus accidit, omnes præcipiebant, nemo exlequebatur. IDEM lib. III. Histor. Discordia inter patres, ira apud victos, nulla in victoribus autoritas, non leges, non princeps in ciuitate erant. IDEM lib. IV. histor. Et infinitum foret, omnes calamitates publicas, & scelera nefanda, recensere, quibus non tantum sædus ciuile sed humani generis ruptum est.

b) *Simplicem* voco, quæ vano caret luxu, quem *ægra ciuitatis indicium* SENECA *epist. 114.* vocat, & se intra suos fines continet, neque adeo diuitiis studet. Talis fuit *Iudaica*, primo intuitu satis barbara plerisque visa, & inculta, sed quæ non tentata fuit in suis primis initiis ab eiusmodi vitiis, quibus reliquæ republicæ infectæ fuisse leguntur. Diuitiæ subditorum in pecoribus consistebant, amplissimæ domus deerant, nec magnis sumptibus indigebant. Leges a Deo eis lætæ *auaritiæ* obicem ponebant, potius amorem & humanitatis officia inculcabant. *Luxuria* rara, instrumentis luxuriæ ademptis, & commerciorum necessitate cessante. *Ambitioni* nullus locus dabatur: finibus assignatis contenti esse iubebantur. Atque hæc quidem tandiu durabant, donec *reges* sibi expeterent. Hisce adsumtis, mox loco *simplicis* vitæ *luxuriosior* & *splendidior* inuasit populum, vnde plura mala ipsam republicam sensim & pedetentim corruerunt, & destruxerunt. Similiter quamdiu republ. Romana in simplicitate perliscebat, satis beata videbatur, *domi militiæque boni mores* colebantur: *concordia maxima*, *minima auaritia* erat; *ius bonumque* apud eos non legibus magis, quam natura valebat; *iurgia, discordias, iras, simultates* cum hostibus exercebant, *ciues cum ciuibus* de virtute certabant &c. SALVSTIVS de bell. Catil. c.

& secundum leges naturæ institutam, licet forsân pro *barbara* habeatur ab imperitis rerum æstimatoribus.

§. XIII. Quoad caput secundum circa formam imperandi notandum, quod etsi prima imperia ex suo vitioso initio penes unam existitisse videantur, tamen ex postfacto status rerumpublicarum variare ceperit. Inde primo orta videtur *Monarchia*. (c)

§. XIV.

9 vbi c. 10. ostendit, qua ratione respublica per *ambitionem, auaritiam & luxuriam* corrupta fuerit. Impiis sub Numæ imperio ad eam culturam reductam fuisse ait LIVIVS lib. I. c. 21. *vt finitimi populi in eam verecundiam adducti sint, vt ciuitatem totam in cultum Deorum versam violare ducerent nefas.*

c) Monarchas primum tenuisse imperium ex historia imperiorum satis constat, vtut forsân ab initio potentia insignis, quæ postea demum accessit, defuerit. Nam vrbes quoque vt cetera ex infimo nascuntur, vt ait LIVIVS l. I. c. 8. Huc respiciunt tot testimonia historicorum & ipsius ARISTOTELIS 1. Polit. 1. iniquientis: *initio a regibus gubernabantur ciuitates & nunc etiam gentes, quo & CICERO 3. de LL. respicit aiens: omnes antiquæ gentes regibus quondam paruerrunt, & SALVSTIVS in Catil. Regnum in terris nomen primum fuit.* vid. HERT. in Elem. prud. ciu. p. I. sect. 10. §. 5. Concedit id ipsum quoque AUTOR tr. du gouuernement ciuil, quod penes unum ab initio imperium fuerit, sed diuersam huius rei causam adducit. Contendit enim cap. VII. §. 13. *liberos prima etate paterni imperii assuetos facilius imperio vnus se submisisse, quod a prima iuuentæ flore tam gratum & securum illis visum fuerit. Esse præterea Monarchiam eiusmodi rem, quæ simplicitate se commendat, & sua sponte hominum ani-*

§. XIV. Regia hæc potestas, ut ab initio fuit violenta, ita per violentiam, modo apertam, modo magis occultam, plerumque fuit exercita, (d) ut hoc modo subditi parum a seruis

animis se insinuet, postquam experientia alias formas regiminis haud representasset, nec ambitio dominantium eos induxisset, ut se munirent contra suæ præmiam potestatem & mala inde redundantia. Eos non cogitasse de mediis reprimendi conatus & excessus imperantium, nunquam quippe dominationem Tyrannicam perpeffos, vitam simplicem, ab avaritia & ambitione alienam, dominatum non adeo metuisse, sed sicuti sponte in societatem civilem abiissent, multo amore & affectione inter se certasse, magis vim externam metuisse, & hoc intuitu nihil facilius fuisse, quam Monarchiam tam optime moderatam inter se stabilire. Platonis rempublicam descriptam crederes, quæ sicuti in idea tantum fuit, ita vereor, nec idem de viri doctissimi sententia dicendum sit. Hæc omnia supponunt, civitates inter ipsas conditas fuisse, cuius contrarium cap. 1. falsus demonstratum est. In rebus, quæ ad historiam spectant, nihil supponendum est ex nudis coniecturis, quæ nullis iudiciis probari possunt, imo cuius contrarium in oculis incurrit.

d) Hoc illustrari potest ex iis, quæ dicta sunt ad §. III. Tales imperantes magis usu, quam voluntate populi regna possident, ut de Servio dicit LIVIUS l. I. c. 46. Si tamen postea voluntas populi expressa accedat, imperium magis firmatur. Ita fecit Servius, qui postea ad populum tulit: vellent, inberentne se regnare? tantoque consensu, quanto haud quisquam alius ante, rex est declaratus, LIVIUS ibid. optime cognitum habens. vim omnem imperii in consensu obedientium esse. IDEM lib. I. c. 59.

e) Hic

serius distarent, quod & indicat ius regium
descriptum i Sam. VIII.

§. XV. Cum itaque in iis, quæ ad finem ciuitatum spectant, populus imperantis voluntati se subiecerit, voluntas omnium in huius voluntate concentratur, vt ita quod imperans summus in hisce negotiis vult, omnes velle moraliter censeantur. (e)

§. XVI. Quo magis itaque voluntas imperantis cum voluntate subditorum constat-

e) Hic effectus vniõnis constitutæ est, cum ante conditas ciuitates omnium erat diuersa & discordans voluntas, quæ per imperium in voluntate imperantis vnita est, vt finis, h. e. securitas & pax eo rectius possit promoueri; & sic toti imputatur ciuitati, quod imperans fecit, nomine ciuitatis. Videlicet princeps agit vel extra ciuitatem, vel in ciuitate. Si extra ciuitatem agit cum alia gente, tunc quod princeps vult, vti hætenus dictum, omnes voluisse censeantur, & hinc vulgatum:

Quicquid delirant reges, plectuntur Achii.

Quodcunque absque voluntate eius factum a singulis vel pluribus, id effectum iuris hunc inter gentes habere, hæc pro actione ciuitatis vel reipublicæ haberi potest. Genti tamen, quibus iniuria facta est, eos ab imperante dedi, postulandi ius est, qualia exempla passim occurrunt *Iud. XIX. & XX. Supplicio noxio paucorum, quam innoxio omnium sanguine iniuriam expiare præstat, vti Samnites indicarunt apud LIVIVM lib. VIII. c. 39. Conf. IDEM lib. XXXVII. c. 45. lib. XXI. c. 10. lib. XXXVIII. c. 31. & 33. Si intra ciuitatem agit, idem omnium voluntate fieri, quod facit, censendum est, v. c. *leges ferendo iudicando &c.* Verum hæc generale quidem, non tamen est in infinitum*

stanter in causis publicis conspirat, eo firmior est nexus, eoque facilius *fnis* a iure naturæ imperatus obtinetur (f)

§. XVII. Deficiente hac voluntatum conspiratione, facile contingere potest status publici *mutatio*, vt ciuitas nouum statum in-

---

nitum extendendum, sed in iis saltem verum est *quæ ad finem ciuitatum spectant*: in eis enim tantum se voluntati alterius subiecerunt.

f) Id naturale est, vbi omnes idem volunt, ibi maior est amor, & sic societas quoque eo firmior. Contra vbi solo metu & potentia omnia diriguntur, inuidia regni etiam inter domesticos infida omnia atque infesta facit, vt ait LIVIVS lib. I. c. 42. & licet hæctenus moraliter subditi idem velle videantur, quod princeps vult; in effectu tamen a voluntate eius abalienati sunt, & coacte volunt, quod princeps vult. Arduum est, inquit TACITVS lib. 4. annal. eodem loci potentiam & concordiam esse. Seruius primus iniussu populi regnavit, inde omnia eidem infesta fuerunt, LIVIVS cit. loco donec postea populus libere consentiret. Ast Salomonis regnum populo gratum acceptumque erat. Omnes videbant, per sapientiam Dei cuncta dirigi ab eo, & iudicia quoque exerceri, hinc eo maiori reuerentia & amore omnes eum prosequerantur, vt felicitate eius temporis nihil illustrius excogitari potuerit. Erat potens diuesque, potentia tamen & diuitiis non vtebatur, vt vnico medio imperandi, sola Dei sapientia omnia dirigente. Cum hæctenus Respubl. Romana variis discordiarum procellis esset agitata, & tandem communi consilio pro commodis eius laborarent, omnes publicam lætitiã significabant, beatam urbem Romanam & inuictam & æternam illa concordia dicentes. LIVIVS lib. V. c. 7.

g) His

induat, & vel penes paucos vel maiorem partem populi imperium esse incipiat. (g)

§. XVIII. Sic itaque eadem ratione, qua regna sunt constituta, potest Aristocratia enasci, quatenus cœtus suam voluntatem subiicit concilio ex paucis optimatibus constanti.

§. XIX. Non singulis autem optimatibus se committit populus, sed omnibus coniunctim consideratis, (h) & ita plures in con-

g) His verbis ostendere conor, *Democratiam & Aristocratiam* apud plerosque populos ex *Monarchia* natas fuisse. *PVFENDORFFIVS* quidem *lib. VIII. c. 5.* §. 4. putat, ab initio *Democratias* vñu obtinuisse, a quo non videtur abhorreere *HVBÈRVS de iure ciuitatis*. Verum iam supra §. XIII ostendi, antiquissima fuisse regna, & ex temporum iniuria nata, vbi tamen forsitan negari nequit, populos, quo magis libertatis amantes fuere, eo citius Regum iugum excussisse. Roma ab initio reges habuit: verum excussit hoc iugum, postquam reges effrenata libidine ius fasque euerterent, & solo timore subditos continere stude- rent, vnde non poterant non odium & averfatio, & ex hac seditiones oriri. *Male vim suam*, ait *PLI- NIVS lib. 8. epist. 24. n. 6.* potestas aliorum contumeliis experitur; male terrore veneratio acquiritur. Longeque valentior amor ad obtinendum, quod velis, quam timor. Nam timor abit, si recedas, manet amor: ac si ut ille in odium, hic in reverentiam vertatur.

b) Singuli seorsim non imperant, sed omnes coniunctim, qui omnia collegialiter & per vota maiora expedire debent. Et quidem omnia decernenda sunt independenter & proprio iure. Nam solet haud raro contingere in *Democratia*, vt collegio alicui demandetur a populi ma-

concilio congregati vnā personam sustinere videntur, ac consequenter *voluntas illius concilii* circa negotia reipublicæ est *voluntas omnium*.

§. XX. Quod si tandem populus in plenam evadit libertatem, excusso iugo regio, vel eiectis optimatibus, *Democraticus* inde status oritur, quatenus summam potestatem coniunctim populus retinet.

§. XXI. Quod itaque *maior pars populi* integri decernit, pro omnium voluntate (i) ha-

---

li maiore parte cura reipublicæ, vt *vice populi* administrant. Sed ita *collegium* dependet a populo, quod vel ex prouocatione ad populum liquidum est, vti in regnis a rege, & ita ab externis hisce schematibus nullum ducendum argumentum. Hoc casu omnis populus a se imperium non abdicauit, sicuti priori. Simile quid, quod in *Aristocratia* obtinet, quoque deprehenditur in *Dyarchiis*, si imperium apud duos *indivisim & in solidum*, æqualiterque sit, qualia exempla in Romano imperio orientali plura fuere, quæ ratio imperii tamen magis vtilitatem reipubl. impedit, quam promouet. Interim tamen non tantum *externo schemate* a se inuicem differunt, quod soleat singularis Dyarchis plus honoris & cultus tribui, quam singulis optimatibus in republica, adeoque Dyarchis quidem prædicatum *Maiestatis* non denegetur, quod tamen nequidem integro concilio optimatum dari solet; sed etiam in eo quod singuli ex Dyarchis aliquando *in solidum* impudent, adeoque quod *vnus* fecit, effectum iuris fortiauntur, aliquando vero non nisi *coniunctim*, quo casu proxime ad *Aristocratiam* respública accedit.

i) Noui hanc populi voluntatem plerumque *inordinatam* esse, & publicæ rei non consulere; interim quoad effectus

habetur, & huic decreto se finguli subii-
cere debent, adeoque licet imperium sit
penes omnes *coniunctim*, quatenus summam
rerum tangit, conclusum tamen maioris
partis necessario *vim iuris & imperii* ex post
facto consequitur.

§. XXII. Omnes ciuitates interim,
qualiscunque forma regiminis in eis ob-
ti-

fectus publicos pro iure legitimo habetur. *Non enim
comitiis semper iudicat populus, sed mouetur plerumque
gratia, cedit precibus, facit eos, a quibus est maxime
ambitus. Denique si iudicat, non delectu aliquo, aut
sapientia ducitur ad iudicandum sed impetu nonnunquam
& quadam etiam temeritate. Non est consilium in vul-
go, non ratio, non discrimen, non diligentia: semper-
que sapientes ea, quæ populus fecisset, ferenda, non semper
laudanda duxissent, ait CICERO orat. pro Cn. Plancio.*

*) Quæ contra democraticum statum obiici solent, ple-
nius refellit PUFENDORFF. lib. VII. c. 1. §. 5.
Res tota huc redit, non posse simul populum imperare
& parere. Sed nulla est absurditas, quando dico,
populum in concilio h. e. *coniunctim* consideratum ex-
ercere summum imperium, singulos vero extra con-
cilium positos parere. Si dicis, quod singuli tantum
per modum *pacti* obligentur; id quidem non nego,
sed ita tamen, vt singuli ad id efficaciter quasi per
modum *imperii ex postfacto* cogi possint: quodsi enim
parere recusant, nomine totius reipubl. tanquam in-
obedientes, & rebelles recte puniuntur? Quia vero
tale concilium perpetuo durare nequit, adeoque eo
finito administratio imperii exspirare videatur, con-
stitui debent, quibus *executio & imperium* interim per
nunc huius concilii remaneret, donec necessitas cogat
de summis rerum rursus in comitiis deliberandi. Præ-

tineat, manent inter se libera & æquales, adeoque de iure altera præ altera aliquam prærogatiuam præterendere nequit, (1) nisi quam *communis consensus* per tacita pacta approbavit; tunc enim lege naturæ ciuitates inter se obligantur ad illum ordinem, qui simul pacem communem & harmoniam inter gentes promouet, obseruandam.

§. XXIII.

terea populus in hoc statu gentes alias deuictas sub sua potestate habere potest, quibus eodem modo imperat, vii princeps in Monarchia quales populi deuicti plures sub imperio Romano fuere. vid. HOBBS. *Leuiath. P. I. c. 19.*

- 1) Hac de re PVENDORFF. *lib. 8. c. 4. §. 15. & Ill. Dn. THOMAS. ad Monzamb. c. 1. p. 65.* plenius egerunt. Tota res eo redit: Ciuitates inter se viuunt in statu *libertatis*, adeoque omnimoda inter eas, quatenus *personam moralem* repræsentant, est æqualitas: neque enim vlla hætenus potest afferri ratio *iuris genuina*, propter quam altera obligata sit, vt alteri cederet. Quæ tamen ordinis rationes in *ciuitatibus* habentur, ex *determinatione summi imperantis* fluunt, qualis *positus determinatio* inter gentes cessat. Imo quamuis status rerum publicarum inter se diuersi sint, hæc tamen diuersitas magis respicit ipsam *republicam intra se*, eiusque gubernationem, non vero respectum ad exteros inuoluit, adeoque nullum potest argumentum afferri, quare *republica popularis* cedere debeat statui *Monarchico*, cum vtrouique adfit summum imperium. Quæ argumenta extra pacta afferuntur, sunt vana. *Potentia* non tollit æqualitatem, nec ius potius tribuit. Nec *antiquitas* reipubl. ceteras gentes obligat, vt cedere antiquiori genti debeant. Præterea nec *absolutum imperium*, quam *souæremitatem* vocant, quoque sufficiens

§. XXIII. Quo grauiores autem solent de *proëdria* esse lites, eo inaniore sunt, (m) quia licet altera alteri ciuitati cedere debeat, quando conueniunt, nihil tamen eo ipso neque de *iure libertatis*, neque *summi imperii*, amittitur, neque adeo vllum aliud metuendum est præiudicium, nisi *ambitionis*.

§. XXIV.

ciens videtur, cum tamen toti corpori alterius ciuitatis nihilominus sua maneat potestas, & hæc tantum intra fines reipublicæ concludatur. Si *mores gentium* consideramus, admitto eosdem, inter quos tales videntur, sed ex moribus harum vel illarum gentium aliæ non obligantur. *Mores enim* sunt producti vel ex *pactis expressis*, vel, quod plerumque fit, *tacitis*, dum scilicet alter populus sua *patientia* consentit in prærogatiuam alterius gentis. Et ita fere factum, vt prout populus alterius ope indignerit, alteri ex regulis prudentiæ cesserit. Sic fere olim primum dabant locum omnes reges *reipublicæ Romanae*, vbi adhuc *libera & popularis* erat, quæ prærogatiua ad *Imperatores* transit, & ex *communi consensu gentium* durauit in nostris Imperatoribus. Ergo euidentis est, rempublicam *Democraticam* nullo iure posse inferiorem ceteri aliis ciuitatibus, si abstrahamus a *pactis* vel *expressis* vel *tacitis*. Ex post facto vero obtinuit, vt prærogatiuam reges ad se traherent, ex *potentia*, qua pollebant, cui cum se aliæ reipublicæ opponere non poterant, potius cedere, quam hostem alterum habere voluere. Vnde factum, vt *pactis* fere *tacitis* prærogatiua illa sit determinata.

m) Pertinet huc dictum *LACTANTII*: *contentione de dignitate nihil fœdus, nihil arrogantius, nihil a sapientia ratione remotius esse*. Inter gentes quidem ex *prærogatiua ordinis* non leue momentum dependere volunt, sed quale illud sit, hactenus non euictum est.

§. XXIV. Quemadmodum autem ordo inter ipsas ciuitates *arbitrarius* est, ita quoque dignitas externa eorum, qui reipublicæ præfunt, intra ciuitatem *arbitraria* est, & dependet itidem ex institutione prima, (n) quæ vim cuiusdam *taciti pacti* habet, vt tamen

n) Sic reges vtuntur splendidissimis titulis: minoribus *optimatibus* gaudent, imo integræ reipublicæ, licet liberæ sint, *minimis* sane *titulis* superbiunt, quod tam de rebus publicis *inter se* verum est, quam de ipsis imperantibus *respectu ciuitatum*. Sic enim augustior reuerentia & autoritas eximior solet regibus præberi, longe minor optimatibus, & tamen optimates idem habent imperium eandemque maiestatem, quam reges. In populo iudaico Moses summam fere potestatem exercebat, & post eum Iosua, & Iudices, sed absque *externo splendore*. Si tamen in originem inquirimus, vix alia ratio suppetit, quam hæc, quod reges plerique ab initio violentia fundauerint imperium ex sola libidine imperandi, ergo simul quæsiuerint *praeminentiam* quandam singularem, & cum conditio subditorum fere deficiuit in statum seruorum, hinc eximior cultus inde ortus est. At optimates cum ex pluribus consent, singuli singulis impedimento fuisse videntur, quo minus illis tam splendidus cultus præberetur. Sic & inter eos, qui reipublicæ præfunt, diuersæ sunt denominationes. Dantur *Imperatores, Reges, Domini, Archiduces, Duces, Principes, Comites* &c. Sed hæc nomina minorem non inferunt potestatem, nec minuunt libertatem. Hæc omnia & similia ab initio *arbitraria* fuere, & sunt tantum æterna schemata, qua statui reipublicæ nihil nec addunt nec detrahunt. Manet Ciuitas in sua libertate & iure, siue dicatur, *supremus Ducatus*, siue *regnum*, siue *imperium*, siue etiam *Comitatus*, si nemini obnoxius sit.

.) Mul-

men propterea summo imperio & statui reipublicæ nihil nec addatur, nec detrahatur.

§. XXV. Ceterum ex hoc vario ciuitatum statu posse nouam adhuc conciliari reipublicarum speciem tradunt, quam *mixtam* vocant, ita vt in vna republica partim *monarchia* partim *aristocratia* simul obtineat, & quædam iura summi imperii vnus independenter, quædam autem optimates independenter, & solitarie exercent. (o)

§ XXVI.

o) Multæ sunt lites de *existentia huius reipublicæ*. Eam negarunt IOH. BODIN. de *republica lib. 2. c. 1.* & PETRVS GASSENDVS *phil. moral. p. 1466.* THOMAS. HOBBS. in *Leuiathan. c. 18. & 24. de Ciue c. 8. §. 6.* Eam adstruxere HVGGO GROTIVS de *I. B. & P. lib. 1. c. 3. n. 17.* KVLPIVS. ad *Monzamb. P. 2. p. 225.* Qui existentiam eius afferunt, imperium tanquam *totum aliquod* in se concipiunt, quod tamen in varias distinctas partes diuidi possit, adeoque exinde inferunt, manere quidem penes *integram ciuitatem* totum imperium, sed ita partes imperii posse distingui, vt penes vnum possint esse *diuisim & independenter* quædam iura *Maiestatica*, penes *populum* vel *optimates* reliqua iura, & sicuti in *populi arbitrio* fuit, vni vel paucis totum imperium conferre, ita quoque idem potuit ita diuidere imperium, vt quædam partes sint penes vnum collegium, quædam penes alterum. Vbi tamen cauendum monent, ne statim *mixturam* hanc fingamus, si *administratio reipublicæ externæ* aliquid trahat ex forma alterius reipublicæ, vbi tamen status ipse reipublicæ ex *legibus & potestate æstimandus* maneat simplex. Sic potest accidere, vt status Reipublicæ sit *popularis*, pleraque tamen *externæ* ad-

§. XXVI. Sed si vel maxime talis reipublicæ forma mente concipi queat, tamen adhuc dubium remanet, an talis mixtura existere possit in rerum natura, & si existat, vtrum tale monstrum reipublicæ recte coherereat, (p) & an non potius longissime aberret a fine reipublicæ a lege naturæ imperato.

§. XXVII.

ministrantur vel ab aliquo principe in populo, vel a collegio quodam, nam *modus externus administrandi non variant ipsum statum.*

p) Diximus, ciuitatis animam esse unionem. Ergo vbi illa in totum non potest non deficere, adest anarctia, mors & interitus reipublicæ. Iam ponamus, principem habere ius fœderum, senatum ius belli, populum ius tributorum, princeps sane non habet maiestatem, quia non habet ius fœderum nec tributorum: nec Senatus, quia non habet ius belli & tributorum: nec populus, quia non habet ius belli & fœderum: nec omnes coniunctim, si dissentiant, quia alter alterum non potest cogere, nec hic vota maiora valent, cum singuli iura sua independenter exercent, & si alter alterum possit cogere, adesset dependentia. Reuera itaque omnis vnio deficit, si talis status reipublicæ fingitur, qui perpetua bella alit. Quamcunque enim mixturam tibiingas, statim apparet, illam ita esse comparatam, vt omnia quæ ad securitatem publicam & salutem reipublicæ pertineant, impediatur, dum alter alterum impedit, ne possit jus suum exercere. Ita si princeps habet jus belli, si populus nolit bellum, denegat tributa & senatus fœdera & ita porro. Neque obstat, quod tamen possint quandoque vnanimi consilio agere; nam si vel maxime id vna vel altera vice fiat, hi casus tamen erunt rarissimi, cum potius cogitandum erat, homines, præsertim potentia gaudentes,

§. XXVII. Nouum tamen adhuc exstruunt statum ex *systemate ciuitatum plurium*, (q) quando plures vna ciuitate liberæ arctissimo inter se vinculo ita connectuntur, vt *vnun corpus* videantur constituere, & tamen singulæ summum imperium retineant, in proprios subditos.

§. XXVIII.

dentes, & sibi inuicem ob diuersa studia inuidentes, magis aptos esse ad interna dissidia & bella ciuilia quam ad rempublicam gubernandam. Arduum semper habitum fuit, *eodem loci potentiam & concordiam esse*, vt ait TACITVS *lib. IV. annal.* Non triumphatus diu subsistit, vtut fœdere arctissimo conglutinator videretur. Semper tribunitia potestas consulere imperium impugnavit, & perpetuis seditionibus remp. afflixit, quæ tamen adhuc tolerabilior, quam *status mixtus*, videtur fuisse.

q) Proprie loquendo itaque huc spectant *ciuitates liberae*, quæ etiam post *confederationem* inter se factam liberae debent manere. Non itaque huc spectant plures respublicæ, postquam sub Imperio vnus coalescunt, singulæ enim *liberae* esse desinunt, vnus imperio subiectæ. Vtut vero plerumque huiusmodi ciuitates *compositæ*, vt etiam vocantur, coniunctim sibi eligere communem *ducem* soleant; ille tamen non *suo iure* agit, sed dependet a statu *systematico*, imo quædam pacto comprehenduntur, quæ non nisi *coniunctim* exerceri possunt, qualia plerumque sunt, quæ ad communem securitatem, propter quam vtplurimum tale *systema* exstruitur, faciunt, qualia sunt *iura belli, pacis, fœderum, legatorum*, in quantum communi bello interuiniunt &c. Olim *Volsi* inter se tali nexu *systematico confederati* fuisse videntur. Si bellum imminebat, commune concilium conuocabant, in eo de summis rerum consultabant, duces belli eligant,

§. XXVIII. Oriuntur autem plerumque talia systemata vel *expresso fœdere*, (1) quando plures ciuitates separatæ ita coalescunt: vel *absque præfinito consilio & pacto*, (s) vbi plures prouinciæ sub vno capite coalitæ paulatim ita in libertatem sese vindicant,

vt

gebant, legatos communi nomine mittebant, &c. **DION. HALICARN. lib. 8. pr.** Sic etiam hodie eadem plerumque inter Belgas obtinent, sed in Helvetia singulæ ciuitates maiorem sibi retinere potestatem, cum singulis cantonibus adhuc permissum sit fœdus inire. Ex hoc iurium communi exercitio oritur necessitas alicuius *communis concilii*, qualia apud Belgas duo esse docet **GROTIUS lib. V. annal. Belg. c. ad A. 1588.**

- v) Prioris generis systemata sunt magis *regularia*, & ad pacem communem aptiora, cum *expresso fœdere* inter se connectantur, ac omnia certo *ordine* boni publici causa ita disposita sint, vt non facile renitentia locus relinqui possit. Huc pertinent confœderati Belgi & Heluetii, qui perpetuo fœdere, eoque expresso inter se continentur. Tali nexu regulari olim constituisse videntur *Latini*; populi inter se confœderati, & hoc nomen commune assumentes, vt tradit **DION. HALICARN. lib. 1.** vbi addit, *quod pactis adeo constanter manserint, vt nullum tempus alteros ab alteris separavit.* Antiquos Francos, antequam sibi reges eligerent, fœdere huiusmodi copulatos fuisse, probabile est, vnde etiam *facilis regnum* condere potuerunt.
- *) In hoc *nexu irregulari* plerumque species externa reipublicæ antiquæ, veluti *monarchicæ*, manere, vt & externe omnia *monarchicæ* administrari solent; interim tamen reuera singulis prouinciis sua est libertas, eaque quandoque ab initio *vsurpatione*, postea *legitimo pacto & sic lege publica*, contingit. Incipit itaque

occul-

vt *autonomiam* quidem singuli recipiant, sed tamen adhuc inter se quodammodo cohæreant *nexu* quodam *systematico*.

§. XXIX. Interim *nexus systematicus* magis cohæret, si *expresso fœdere* conglutinatur, (t) quam si *occulte* absque præfinito consilio in republica quadam inualescere incipit. Vnde status talis irregularis fieri incipit, postquam a vera vnione (u) desci- scit.

§. XXX.

occulte latitare & se exlerere *nexus systematicus* sub *schemate externo monarchiæ*, dum manent solennia externa, ex quibus tamen amplius æstimari nequit, vti ex facie imperii nostri constat, quemadmodum post Augusti tempora facies externa reipubl. in plerisque manebat, statu interim in totum mutato.

t) *Nexus systematicus* prioris generis vel ideo firmior & ad communem tranquillitatem aptior videtur, (1.) quod confœderatorum maior æqualitas, (2.) quod alteri controuersiam de *libertate* non faciat, (3.) quod *nexus* ipse pactis & legibus satis determinatus sit, (4.) quod nulla externa rerum figura hic sese immisceat.

*) Nam (1.) plerumque in tali *nexu* est summa *inaequalitas* eorum, qui in tali *nexu* sunt, dum alii alios potentia dignitateque præpollent, adeoque alter alterius potentiam metuit, dignitatemque dolet. (2.) Manet renitentia inter *status* & *imperantem*, cui adhuc forsitan quædam reliquæ iuris antiqui ex *monarchia* supersunt, dum hic *monarchiam* affectat, illi *libertatem* tuentur; in mutua autem renitentia nulla vnio, nullus *nexus* firmius adest. (3.) Neque *nexus* huius iura satis circumscripta sunt, & cum magis *inciderint* in eum, quam ex *condicto* instituerint, sæpe euenire

§. XXX. Accedo ad *tertium caput*, vbi expeditum est, variis circumscribi posse nexum ciuilem *pactis expressis*, qualiscunque demum sit reipublicæ status. Quamuis enim imperia imprimis ob publicam tranquillitatem & securitatem sint constituta, accidere tamen potest, vt plus (x) pacto imperanti concedatur, quam ad hunc finem requi-

potest, vt ipsæ leges magis discordiam foueant, quam tollant, quin quod (4.) maneat veteris monarchiæ figura externa, ex quo fit, vt nexus hic sit magis occultus & non appareat, adeoque sæpe incautos fallat.

x) HOBBSIVS *de ciue c. X. §. 2. & 5.* & alibi passim imperium *herile* tanquam speciem separatam a reliquis regnis non agnoscit, quia potestatem principis ita extendit, vt non possint non omnia imperia esse herilia. Non quidem nego, posse regna degenerare in *heriles* respublicas, vbi princeps suam potestatem nimis extendit; sed quid si iustum & æquum principem supponimus, tunc quidem secundum leges nature hanc potestatem herilem sibi arrogare nequit absque pacto. Illud tantum ex hactenus dictis apparet, imperia omnia *ex natura status ciuilis non esse herilia*, quia talis potestas ad finem propositum non requiritur, qualis est heri in feruos, imo plus nocet quam prodest. Quod autem *ex natura imperiorum non fluit*, id non potest credi in principem esse translatum. Pacto interim quin talis potestas principi concedi possit, per quod imperantes Domini corporum & bonorum constituuntur, non dubito, postquam singulis permisum est, se in feruitutem alteri addicere, siue *pactum expressum* supponas, siue tacitum, si scilicet subditi videant, victorem aliter eos in fidem recepturum non esse, & sic iugum hoc subierint.

y) Id

requiritur, scilicet vt populus plene se eidem in seruitutem dederit, ex quo respubli-
ca *herilis* oritur.

§. XXXI. Præterea quoque *ex pactis* de-
terminandum, vtrum imperia sint *electitia*
an *successiua*? Quando populus ab initio in
imperium consentire debuit, h. e. quod
per *vim* occupatum est, oritur inde vt plu-
rimum *regnum successiuum* (y), dum plerum-
que exuuntur subditi omni libertate; quam-
uis & pactis expressis firmari successio pos-
sit.

§. XXXII.

y) Id experientia testatur, quia enim per *vim* impe-
rium acquiritur, inprimis *bello*, habetur pro imperio
patrimoniali, & sic ad liberos tanquam heredes trans-
mittitur, eodem iure, quo priuati illa, quæ in patri-
monio habent, & deuicti non potuere non in talem
successionem consentire. Si absque bello per poten-
tiam se obtrudit imperio, & dominatum plenum &
absolutum exercet, itidem successio plerumque obti-
net, quia nullis certis & perspicuis firmatum est im-
perium pactis, adeoque imperantes omnia huc dirigere
solent, vt in sua familia imperium stabiliant. *Non*
legiones, non classes, perinde firma imperii munimenta,
quam numerus liberorum, vt ait ex vero Titus apud
TACITVM lib. IV. histor. Inde est, quod ab ini-
tuo fere omnia imperia fuerint *successiua*. Sed & *ele-*
ctiua ex eadem ratione possunt degenerare in *successiua*,
quando vel imperium in *dominatum absolutum* paulatim
mutatur, status regni electioni renunciant, quod in
Hungaria factum, vel etiam renunciare aliquando
per potentiam principis coguntur.

z) Id

§. XXXII. Quæ vero *mere voluntaria* sunt imperia, & libera voluntate populi orta, magis manent *electiua*, (2) & in dubio pro talibus æstimanda sunt, nisi pactis aliud prouisum.

§. XXXIII.

2) Id quidem negat ex principiis suis HOBBSIUS de ciuē c. VII. §. 15. seqq. adeo, vt imperanti integrum esse dicat, successorem pro *arbitrio suo* constituere; licet vel maxime populus sibi imperantem ad *tempus* vel *vitam* eius elegerit. Rationes eius sunt: (1.) quod populus ita *indefinite* se exuat imperio, & omne ius *in se* transferat in imperantem, & dum nihil exceperit, ius quoque de imperio in imperantem transtulisse videtur. (2.) Hoc quoque colligendum esse ait ex *presunta voluntate populi*, qui semel eligendo monarchiam, potius hanc continuare, quam mortuo principe, ad statum popularem redire voluisse videtur, finis enim testatur de intentione, imo & (3.) plerisque populis successio placuisse videtur. Verum cum imperium sit eiusmodi ius, quod singularem personæ *industriam*, *mores*, & *qualitates* requirat, quæ deesse possunt in successore, potius credendum est, voluisse populum, vt in posterum quoque eo modo imperium in successores deferatur, quo in primum collatum est. Romani proinde ægre tulerunt obrusionem Seruii Tullii, qui regnum tanquam *tutor regii sanguinis* magis occupabat, quod per electionem conferri debeat, prout ab initio constitutum erat. DION. HALICARN. lib. IV. Accedit, quod regna *successiua* sint duriora, in quibus *libertas subditorum* magis magisque supprimitur; in talem autem conditionem non facile populus, præsertim libertati assuetus, consensisse videtur. Ægre id maxime tulerunt Romani, quod Tarquinii regnum iure hereditario ad se traxerint. Aiebant: *Tarquinius regno assuesse, initium a Prisco factum,*

§. XXXIII. Potest etiam mixtum genus esse imperii, quod partim *successivum*, partim *electivum*, scilicet, vbi successio semper præcedente electione firmatur, non *dicis gratia*, sed vt integrum populo sit, ex iustis causis consanguineos regios præterire. (a.)

§. XXXIV.

regnasse deinde Servium Tullium, ne intervallo quidem facto oblitum tanquam alieni superbum Tarquinium velut hereditatem gentis scelere ac vt repetisse. LIVIVS lib. II. c. 2. Et quamvis omne ius imperii in *electum* transferatur, hoc tamen ad *ius imperandi* vnice restringendum est. Alioquin enim, si ius imperandi in eius absoluta esset potestate; dicendum foret, illum posse imperium pro lubitu alienare & quocunq; modo de eo disponere, quod tamen admitti nequit. Dn. THOMAS. ad Huber. *ius ciuit. lib. I. sect. 3. c. 2. §. 19.* Non inepte censuit Galba apud TACITVM *lib. I. histor.* libertatem reipubl. ab electione, quam populus conferre voluisse credendus est, dependere. *Sub Tiberio*, ait, & *Caius* & *Claudio* vnus familiae quasi hereditas fuimus: loco libertatis erit, quod eligi cœpimus.

- a) Talis aliquandiu obtinuisse videtur in Germania tempore Ottonum; sed vt tamen electoribus integrum manserit a familia regia recedere. In Anglia idem ius obtinere certum est, vbi rarius a sanguine regio receditur. Hinc accidere potest, vt, vbi fœmina succedit per electionem, etiam maritus ei adiungatur, vt exempla Ferdinandi Arragonii, & Elisabethæ Castellanae, vt & Mariæ & Wilhelmi in Anglia docent. Non reprobanda, meo iudicio, hæc ratio succedendi est: sic enim evitantur incommoda, quæ (α) ex electione vt plurimum eueniunt, cum ita plerumque certus soleat esse successor; (β) quæ successioni cohærent, quia si indignus est proximior, di-

§. XXXIV. Status imperii successivi ab electivo in eo differt, quod quoad facta antecessoris utrobique eadem non sit obligatio.

(b)

§. XXXV. Porro quædam imperia sunt patrimonialia (c) ex pacto populi, vbi ita omne

dignior eligitur, si antecessor nimis potestate abusus est, successori libertas restringitur per pacta, quoniam cui per electionem defertur imperium, eidem etiam limites certi, quos excedere nequit, poni possunt.

b) Successor ex electione non semper obligatur ex factis antecessoris, vti successor hereditarius: neque enim beneficio defuncti, sed iure speciali per electionem obtinuit imperium, v. c. quoad reuocationem privilegiorum, æs alienum soluendum &c. hic enim ex iure proprio succedit, neque defuncti personam repræsentat, sicuti is, qui vt heres succedit &c. Illustratur hoc egregie ex literis Francisci II. Regis Gallorum ad Helvetios patris debita reposcentes, quas refert BODIN. de republ. lib. I. c. 8. *Tametsi*, scribit Rex, debita paterna soluere non tenemur, cum hæc sceptrâ hereditario iure non habeamus, sed regia lege, quæ iam inde vsque a primis Francorum regibus lata ad mores proximos imperium detulit, quæ non aliter nos obligari patitur, quam ad ea sedera pactaue, quæ cum exteris principibus ac populis ad huius imperii utilitates & commoda a maioribus nostris contracta fuerunt, &c.

c) Quod quædam patrimonialia regna dicantur, non illo accipiendum sentiu, quod æque sint in patrimonio vti quidem reliquæ res; sed tantum respectu alienationis & dispositionis hanc denominationem fortiuntur. A reliquis rebus patrimonialibus adhuc in eo differunt, quod earum natura admittat plenum arbitrium, illas consumendi, & perendi, id quod ad regna patrimonialia applicari nequit, quæ propter conseruationem generis

omne ius in imperantem transtulit, vt etiam de eo libere disponere, & illud in alium transferre possit; quædam autem sunt *non patrimonialia*, vbi talis potestas non est concessa.

§. XXXVI. *Non patrimonialia* (d) dicuntur, vbi alienatio imperanti haud est concessa, quod in dubio dicendum est.

CAP.

humani sunt constituta, & sic conseruanda, non perdenda aut consumenda. Eatenus itaque patrimonio accensetur imperium, quatenus natura & indolens imperiorum hoc admittit. Iuxta HOBBSIVM quidem omnia imperia sunt *patrimonialia*, quia potestatem absolutam imperantibus disponendi de imperio pro lubitu concedit. Sed fundamento omni destituitur. Vix credibile est, aliter patrimoniale imperium, quam pactis subditorum constitui posse, quocunque modo demum acquiratur, cum naturæ imperiorum haud insit facultas illa disponendi de ipso imperio, vti quidem proprietati rerum, adeoque extra pacta imperanti competere nequit. Neque vero hic exemplis iudicandum est, sed legibus ex natura status ciuillis desumptis.

d) Aliqui talia regna *usufructuaria* vocant, satis incommodo vocabulo, vti annotat HVBERSVS, cum ita proprietates deberet manere penes populum. GROTIVS l. 1. c. 3. §. 12. talia *non pleno iure haberi æque incongrue* ait, cum ad plenitudinem imperii potestas alienandi non pertineat, sed vnice ex pacto & speciali concessione dependeat, & ita extra imperium imperanti competat. Cum itaque talis concessio in facto consistat, hoc autem non possit præsumi, nisi probetur, merito omnia imperia in dubio *non patrimonialia* dicenda sunt.

e) Fun.